

Teknikskiftet till digitala trygghetslarm går trögt

Skiftet skulle ha varit genomfört för två år sedan, men ännu har drygt var tionde kommun inte gått över från analoga till digitala trygghetslarm, visar PROpensionärens undersökning. Och när tekniken väl bytts ut återstår den stora förändringen – biståndshandläggarnas sätt att tänka.

Principen är fortfarande densamma: en knapp att trycka på i nödfall, någon som tar emot larmet och skickar hjälp.

Men sedan några år pågår ett skifte som på sikt kommer att förändra hela utbudet av trygghetslarm för äldre. Inga larmsignaler ska längre skickas genom det gamla telefonnätets koppartrådar utan via gsm-nätet eller optisk fiber. Det som tidigare var helt analogt ska bli helt digitalt.

När regeringen spikade ett mål för några år sedan sattes utgången av 2016 som slutpunkt för teknikomställningen.

Men det höll inte. I början av 2017 var nästan 20 procent av alla trygghetslarm fortfarande analoga, enligt Socialstyrelsen. Andelen digitala larm hade då vuxit med runt 20 procentenheter per år sedan 2014, en tillväxttakt som borde betyda att alla larm vid det här laget skulle varit utbytta.

Men så har det inte heller blivit, visar en enkätundersökning som PROpensionären har gjort.

I VAR TIONDE KOMMUN är omställningen ännu inte genomförd och i några enstaka kommuner har skiftet inte ens kommit igång (se faktaruta).

Funktionen hos de drygt 200 000 trygghetslarm som finns runt om i landet påverkas inte av om signalen

tar analoga eller digitala vägar när någon trycker in larmknappen. Men graden av genomförd teknikövergång ger en fingervisning om hur benägna kommunerna kan tänkas vara av att prova andra moderna trygghetslösningar.

– De som gjort övergången visar att de har nått en ny mognad, de har tagit ett steg i digitaliseringen, skulle man kunna säga, säger Rita Ehrenfors.



Rita Ehrenfors på Myndigheten för delaktighet, MFD.

Hon är utredare och projektledare för digital teknik på Myndigheten för delaktighet, MFD. Myndighetens uppdrag är att verka för att den enskilda individen får ökad självständighet, självbestämmande, grad av aktivitet och delaktighet genom digital teknik.

DET STORA SKIFTET SKER, enligt Rita Ehrenfors, därför inte när en kommun går från analoga till digitala larm, utan när den moderna teknik som redan existerar börjar användas fullt ut.

– Man har ännu inte på allvar ändrat sitt sätt att arbeta i kommunerna, säger Rita Ehrenfors.

Ytterst, menar hon, är det hos biståndsbedömarna – som är kommunernas myndighetsutövare inom social omsorg – som det verkliga skiftet måste ske.

Trögheten märks på att det fortfa-

rande är få individer som har tillgång till de välfärdstekniska lösningar som redan finns.

Exempel på det går att hämta i Socialstyrelsens förra årsrapport om användningen av välfärdsteknik:

Trots att hemtjänsten i nästan hälften av alla kommuner använder sig av kamera för att göra nattlig tillsyn (vilket kan ge

PRO pensionären undersöker:

Så har teknikskiftet gått i kommunerna

Trots att målet var att alla trygghetslarm skulle vara digitala vid utgången av år 2016 har teknikskiftet fortfarande inte slutförts i drygt var tionde kommun.

Genomförd: 88 %
Påbörjad: 10 %
Inte påbörjad: 2 %

Förhoppningen att utbytet av de analoga larmen skulle leda till fler digitala tjänster har kommit på skam i nästan var tredje kommun.

Blir det fler tjänster tack vare digitaliseringen?

Ja: 42 %
Nej: 29,5 %
Vet ej: 28,5 %

PROpensionärens enkät skickades ut till landets 290 kommuner och 225 svarade – en svarsfrekvens på 77 procent. Undersökningen genomfördes under sista veckan i september och första veckan i oktober 2018.

mottagarna av hemtjänst förbättrad nattsömn), är det färre än 900 individer i hela landet som får sin tillsyn på det sättet.

Samma mönster gäller gps-larm, alltså larm med samma funktion som trygghetslarm i hemmet men med skillnaden att de fungerar utomhus och gör det möjligt att spåra den som har larmat.

60 procent av alla kommuner har tagit till sig tekniken – men ändå är det endast cirka 700 personer i hela landet som har utrustats med den.

I Socialstyrelsens årsrapport framkommer att flera kommuner har köpt in utrustning för bland annat gps-larm men att den ligger oanvänd.

Rita Ehrenfors tror alltså att en viktig del av förklaringen ligger hos de biståndsbedömarna som beviljar stöd och anpassning i hemmet.

– Få som jobbar inom vård och omsorg väljer den yrkesinriktningen för att de är tekniknördar, säger hon.

Det kan finns ett problem inbyggt i den inställningen. För i

vård- och omsorgspersonalens reflex att göra gott och skydda mot ont, kan det också finnas ett överbeskyddande drag som inte lämnar mycket utrymme för självständighet hos den som är föremål för vården och omsorgen. – Det bygger på att jag vet vad som är bra för dig, och detta står i kontrast till individens autonomi.

AGNETA ALDOR är digitaliseringsstrateg på Sveriges Kommuner och Lands-ting.

Hon tror att utveckling och utbredning av modern välfärdsteknik kommer att drivas av ”användardriven innovation”, alltså att önskemål från

de som själva ska utnyttja tekniken kommer att öka trycket på förändring och fler tjänster.

”Flera kommuner har köpt in utrustning för bland annat gps-larm, men den ligger oanvänd.”

– Jag får ofta frågan vilka kommuner som utmärker sig genom att ligga långt fram. Men det händer så mycket just nu och nästan överallt jobbas det med olika former av välfärdsteknik.

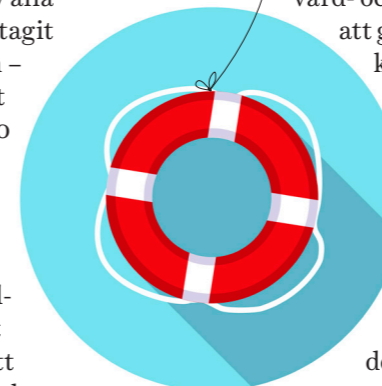
När hon får frågan om kommuner som utmärker sig brukar Agneta Aldor peka på ett försök som pågår i bland annat Skellefteå (se separat artikel på förra uppslaget).

– Det är nog ett av det mest framtidsänkande projekt som jag har hört talas om.

Och de traditionella trygghetslarmen, vad händer med dem?

SKL:s digitala strateg tvekar inte innan hon svarar:

– Vi kommer att fortsätta leva med våra knappar ett bra tag till. ●



PROTYCKER: Teknikutvecklingen går mycket fort. Det som är en nyhet idag kanske inte är det i morgon. Kameror kommer att fasa ut och värmekameror och sensorer tar över. PRO är positivt till ny teknik. Men det är viktigt att äldre själva får vara med och bestämma över om de vill ha gps-larm eller trygghetskamera. Det finns brister i hanteringen av samtycke vilket är oroande.

PRO tycker att det är viktigt att det finns rutiner i kommunerna för samtycke till den nya tekniken, speciellt när det gäller personer med demenssjukdom. Den nya

tekniken ska ses som ett komplement och den får aldrig helt ersätta personal.

Men den nya tekniken kan frigöra tid till saker som inte personalen hinner med, t ex att komma ut och ta en promenad eller sitta ner och prata en längre stund. Tekniken kan också bidra till bättre arbetsmiljö i glesbygd. Vi vet att personalen inom äldreomsorgen har fått begränsad utbildning i välfärdsteknik vilket är en svaghet.

Det är inte tillfredsställande att teknikskiftet till de digitala trygghetslarmen fortfarande inte är slutförd. Den digitala tjänsten är oerhört viktig för de äldre,

eftersom trygghetslarmet gör att många äldre känner sig tryggare och säkrare i sitt eget hem. Med bara en knapptryckning på den bärbara larmklockan kan äldre få kontakt med en larmcentral. Det är mycket viktigt för den som fallit omkull eller blivit hastigt sjuk. Äldre behöver och ska inte heller behöva några andra insatser från äldreomsorgen för att få trygghetslarm. PRO anser att larmen ska vara avgiftsfria.

Susanne Öhrling Sakkunnig i äldreomsorgsfrågor på PRO riks.